

Liefde in vrijheid

Judith Metz

Wat is een relatie eigenlijk? Bedoelen wij met een relatie het wisselen van de eerste zoen of het hebben van seks? Terugdenkend aan mijn eerste zoen met de klasgenoot op wie ik destijds hartstochtelijk verliefd was herinner ik mij dat het antwoord niet zo gemakkelijk is. Achteraf weet ik dat wij geen relatie hadden. De nacht en het weekend die op de zoen volgden geloofde ik nog dat het anders was.

Heb je een relatie als je samen woont en een huishouden deelt? In mijn woongroepentijd had ik inderdaad leuke en aantrekkelijke huisgenoten. Er waren er echter ook bij wie ik liever niet knus op de bank terecht kwam. Op dit moment woon ik wel samen met mijn lief en delen wij ook een huishouden. Formeel zijn wij een woongroep omdat wij voor de zorgwet en voor de belastingdienst niet voor elkaar verantwoordelijk willen zijn.

Heb je dan een relatie als je samen kinderen hebt? Hoe zit het dan voor de stellen zonder kinderen? Voor het co-ouderschap? Voor zaad- en ei donorschap?

Kortom, het is dus niet zo vanzelfsprekend wat nu precies een relatie is. *Zou deze onduidelijkheid dan de reden zijn waarom wij tegenwoordig een beroep doen op relatiebemiddelaars?*

Een rondgang door de Nederlandse geschiedenis kan ons leren hoe de relatie tot nu toe heeft vorm gekregen. Het vroegste dat ik over relaties op Hollandse bodem heb kunnen vinden dateert van de 12^e en 13^e eeuw.

Mannen en vrouwen trouwen met elkaar om relaties tussen families te bestendigen, vanwege sociale status, om bezit zoals boerderijen, huizen of geld te verkrijgen, of omdat de ander gezond is en kan werken en – mits een vrouw - kinderen kan baren. Dit geldt voor de adel, de burgerij, de boeren en de arbeidersklasse. Niemand had nog gehoord van romantische liefde. Ook bestond er geen vanzelfsprekende koppeling tussen huwelijk en seksualiteit. Vriendinnen logeren maanden lang bij elkaar en slapen samen. Echtgenoot-man vertoeft gedurende dat bezoek in een ander bed.

Weersomstandigheden, ziekten, en uitbuiting vormen een continue bedreiging voor de bestaanszekerheid in de toenmalige ambachtelijk-agrarische samenleving. De onderlinge afhankelijkheid in kleine gemeenschappen is zo groot dat de lokale bevolking alles doet om te voorkomen dat er spanningen ontstaan: het monogame heteroseksuele huwelijk is vooral een vorm van conflictvermijdend gedrag.

Tijdens de middeleeuwen krijgen de kerken sterker grip op het samen leven. Zowel de katholieke kerk als de protestantse kerk is fel tegenstander van alles wat met lust en genot te maken heeft. Seksualiteit, in welke vorm en relatie dan ook, wordt een taboe. Hoewel de wereldlijke macht geen expliciete opvattingen heeft over relaties, versterkt zij met regelgeving, administratie en straffen wel de christelijke repressieve moraal.

De geschiedenis leert dat de liefdesrelatie in Nederland van oudsher de vorm heeft van een zakelijke heteroseksuele huwelijk met daarnaast – mits de leefomstandigheden het toelaten - een vrije seksuele moraal. Het christendom brengt hier verandering in door het heterohuwelijk als dwingende samenlevingsvorm voor te schrijven en seksualiteit te verbieden. Van liefde heeft nog steeds niemand gehoord ..

De romantiek, die haar intrede doet halverwege de achttiende eeuw, brengt daar verandering in. Europa is uitgeput door oorlogen. De industriële revolutie brengt armoede en ontheemdheid. De verlichting heeft haar hoge verwachtingen niet waar gemaakt. Als reactie vlucht de bevolking massaal in de romantiek. Zij wendt zich af van de grauwe werkelijkheid en geeft zich over aan het aanbidden van de natuur, van schoonheid en van het eigen gevoel. De romantische liefde is het hoogste ideaal.

Detail is dat de romantische liefde als eerste binnen de arbeidersklasse een praktijk krijgt. Arbeidersvrouwen moeten namelijk werken voor hun levensonderhoud. Het is een zwaar bestaan, maar, in tegenstelling tot vrouwen van adel en de burgerij beschikken arbeidersvrouwen over eigen geld. Zij kunnen zelf bepalen met wie zij willen trouwen: mannen van eigen leeftijd en zelfde sociale status.

De les van de geschiedenis is hier dat romantische liefde ontstaat als een vlucht uit de harde, grijze werkelijkheid. Het taboe op seksualiteit en seksuele diversiteit blijft bestaan. De romantische liefde maakt, samen met economische onafhankelijkheid, ook de vrije partner keuze mogelijk.

In de twintigste eeuw gaat het goed met de Nederlandse welvaartstaat. De inkomens stijgen. Ook de arbeidervrouwen hoeven niet meer te werken voor hun inkomen. Het kostwinnersmodel wordt de gangbare relatievorm met een strikte scheiding tussen de mannenwereld en de vrouwenwereld als gevolg. Waar eind achttiende eeuw de romantische liefde vrije partnerkeuze mogelijk maakt verwordt zij tot ver in de twintigste eeuw tot de bestaanszekerheid van vrouwen. De radicaal-feministische leus: huwelijk = prostitutie verwijst hiernaar.

Nieuwe sociale bewegingen zorgen tenslotte voor de definitieve bevrijding van de liefdesrelatie. De economische zelfstandigheid van vrouwen en de seksuele vrijheid zorgen ervoor dat er geen redenen meer zijn om het heteroseksuele huwelijk aan te gaan en vol te houden. Het hoge welvaartsniveau van de Nederlandse samenleving maakt dat ook de noodzaak van stabiele en zekere relaties afwezig is. Mannen en vrouwen, jong en oud, zwart en wit, hetero, homo, queer en bi zijn voor het eerst volledig vrij om te kiezen of zij relaties willen aangaan, hoeveel relaties zij willen hebben, wat voor relaties zij aangaan en met wie.

En wat doen wij met deze maximale keuzevrijheid? Jongeren wenden zich opnieuw naar het traditionele, monogame heteroseksuele huwelijk van onze voorouders. En wij, wij zijn en masse ongewenst single en laten onze partnerkeuze en het vormgeven van relaties aan professionals over.